المخصص بالمشبه به للمشبه استعاره تخييليه لانه قد استعير المشبه ذلك
الامر الذى يخص المشبه به وبه يكون كماله او قوامه فى وجه الشبه المحمل
انه من جنس المشبه به نزد ذلك الامر المخصص بالمشبه به المشبه على
احدهما مالا يكمل وجه الشبه فى المشبه به بدونه والثانى ما به يكون قوام وجه الشبه
به فاشار الى الاول بقوله كما فى قول ابى ذويب الهذلى واذا المنية انشبت
اى علقت اظفارها الفتك الممه لا سبع هو والتمهه الحمرة التى تعلو عادة
يعنى اذا علق الموت مخلبه فى شئ لم يخلصه منه بطلب عدو الحمل روى انه هلك
لابى ذويب فى عام واحد خمسة بنين وكانوا قسموها جروا الى مصر ورام فى
قصده منها هذا البيت ومنها قوله ولى ودى بى داعيتون لو حسرة عند الرقاد
وعبرة لا تقلع حكى ان الحسن بن على رضى الله عنهما دخل على معويه بعوده
فلما راه معاويه قام وتخلد وانشد يتخلدى للشامتين ارنهم ايام لريب
الدهر لا ابا لغيرك فاجابه الحسن رضى الله عنه على الفور وقال
اذا المنية انشبت اظفارها ألفيت كل تميمة لا تنفع فسبه المنيه بالسبع فى
اعمالها النهوس بالقهر والغلبه من غير نفوره من نقاع وضرس وكلاهما
المجوم ولا تشاء على ذى فضيله فاسند لها اى للمنيه الاظفار التى يكمل ذلك
الاعمال فيه اى فى السبع بدونها لخفتها لميلها فى المشبه فلشبهه //
المنيه بالسبع استعاره بالكنايه واسناد الاظفار للمنيه استعاره تخييليه
واشار الى الثانى بقوله وكما فى قول الاخر ولئن نطقت بشكر بر مفصحا
فلسان حالى بالسكاته اطوع سبه الحال الخ باسان متكلم
فى الدلاله على المقصود وهذه الاستعاره بالكنايه فاسند لها اى للحال
اللسان الذى به تواميها اى قوام الدلاله فيه اى فى الانسان المتكلم وهذه
استعاره تخييليه فعلم ما ذكره المصنف كل من لفظى الاظفار والمنيه حقيقه
مستعمله فى المعنى الموضوع له والبحث فى الكلام مجاز لغوى واما المجاز باسناد اى
لسى لسر هو له وهذا اعقلى كاسناد الانبات للربيع على ما سيجىء والاستعاره
بالكنايه والاستعاره التخييليه امران معنويان وهما فعلان للمتكلم

ويلزم بانى فى الكلام لا تعمل احدهما بدون الاخرى لان التخييليه تحب
ان تكون فرسه للمكنيه اسه وهى تحب ان تكون فرسها التخييليه التبه
فان قلت فاذا قول المصنف فى مثل قولنا اظفار المنيه المسبعه بالسبع
اهلكت فلانا قلت له ان نقول بعد تسليم صحه هذا الكلام اى توشيح
للمكنيه كما سياتى طوكرديه فى قوله عليه السلام اترعكم لهو فانى اطوكى
بدا برسحا للجمان اعنى اليد المستعاره فى النعمه فان قلت ما ذكره المصنف
من تفسير الاستعاره بالكنايه شئ لا مستند له فى كلام السلف فى الاهو مبنى
على ما شبه لغويه وكانه استنباط منه فما تفسيرها الصحيح قلت
معناها الصحيح المذكور فى كلام السلف هو ان لا يصرح بذكر المشبه
بل يذكر رديفه ولازمه الدال عليه فالمقصود بقولنا اظفار المنيه
استعاره السبع للمنيه كاستعاره الاسد للرجل الشجاع فى قولنا رايت
اسدا يرمى لكنا لما لم يصرح بذكر المستعار اعنى السبع اقتصرنا على
ذكر لازمه لينتقل منه الى المقصود كما هو شان الكنايه فالمستعار هو لفظ
السبع العلم المصرح به والمستعار منه هو الحيوان المعروس والمستعار له هو
المنيه وهذا مستفاد كلام صاحب الكشاف فى قوله تعالى ويهضون عهد الله
حيث قال شاع استعمال النقض فى ابطال العهد من حيث يستلزم العهد بالحمل
على سبيل الاستعاره لما فيه من ثبات الوطاء بين المتعاهدين وهذا من اسرار
البلاغه ولطايفها ان يشكت اعنى ذكر الشئ المستفاد منه ثم يرمز الى الله
بذكر شئ من روادفه فيلتهى ايتكل الرمز على مكانه نحو شجاع يفترس
اقرانه ففيه نسبه على ان الشجاع اشد هذه الكلامه وهو صريح فى ان
المستعار هو اسم المشبه به المذكور صريحا به المرموز اليه بذكر لوازمه
لكنا قد استفدنا منه انه قرينه الاستعاره بالكنايه لا يجب ان تكون
استعاره تخييليه بل قد تكون تحقيقيه كاستعاره النقض لابطال
العهد وسيجىء الكلام على ما ذكره السكاكى واما السبع عند القاهر
فلم يقع كلامه بذكر الاستعاره بالكنايه وانما دل على ان فى قولنا

Created with PDFsharp 1.2.1269-g (www.pdfsharp.com)